

Ivo Baučić

**RADNICI U FRANCUSKOJ U POPISU STANOVNIŠTVA JUGOSLAVIJE
1971. GODINE**

S a d r Ź a j	Strana
O metodologiji popisa stanovništva Jugoslavije 1971. god.	95
Publikacije rezultata popisa radnika u inozemstvu	96
Ocjena obuhvata radnika na radu u Francuskoj	96
Francuska je treća evropska zemlja po broju vanjskih migranata iz Jugoslavije	98
Glavnina migranata koji rade u Francuskoj porijeklom su iz Uže Srbije	98
Popis tabela	102
Popis priloga	102
Résumé: Les ouvriers yougoslaves en France selon le recensement de la R. S. F. de Yugoslavie, 1971	103
Liste des tableaux	104
Liste de suppléments	105
Summary: Workers in France in 1971. Census in Yugoslavia	105
List of tables	107
List of supplements	107

O metodologiji popisa stanovništva Jugoslavije 1971. god. Prvi put u povijesti popisa stanovništva Jugoslavije popisivane su i osobe koje su na privremenom radu u inozemstvu. U »Popisnici« i u »Listu za domaćinstvo« za osobe na privremenom radu u inozemstvu unijeta su sva obilježja kao i za ostale građane Jugoslavije. Radnici na privremenom radu u inozemstvu obu-

hvaćeni su i sa dva dopunska obilježja: »država u kojoj radi« i »godina posljednjeg odlaska na rad u inozemstvo«.¹

Popisom su trebale biti obuhvaćene osobe koje su »na **privremenom** radu u inozemstvu« (istaknuo I. B.). Metodologijom je, dakle, predviđeno da se od svih osoba koje se zbog rada nalaze u inozemstvu izdvoje i popišu samo one kojima je boravak na radu u inozemstvu privremen. To znači da su trebali biti popisani samo radnici za koje su davaoci podataka smatrali da će se prije ili kasnije vratiti u Jugoslaviju.

Na smanjen broj popisanih radnika u inozemstvu sigurno je utjecala i činjenica što za mnoge radnike, naročito za one koji su s čitavom obitelji otišli iz gradskih naselja, nitko nije mogao dati podatke za Popis stanovništva i stanova 1971. god.

Publikacije rezultata popisa radnika u inozemstvu. Do kraja 1971. god. Savezni zavod za statistiku objavio je dvije publikacije u kojima su podaci o obuhvatu radnika na privremenom radu u inozemstvu: »Prvi rezultati Popisa stanovništva i stanova od 31. marta 1971. godine«, Statistički bilten br. 662, Beograd, april 1971. i »Lica na privremenom radu u inostranstvu prema Popisu stanovništva i stanova 1971.«, Statistički bilten br. 679, Beograd, avgust 1971. U prvoj publikaciji su, pored prvih rezultata o broju stanovnika, domaćinstava i stanova po općinama, republikama i pokrajinama dani i svi rezultati o broju osoba na privremenom radu u inozemstvu po općinama, republikama i pokrajinama. Ukupan broj od 682 262 osobe na privremenom radu u inozemstvu, koji je dobiven kao prvi rezultat Popisa stanovništva, korigiran je u drugoj publikaciji i smanjen za 10 254 radnika. Dakle, definitivnim rezultatima Popisa stanovništva dobiveno je da je 31. 3. 1971. god. na privremenom radu u inozemstvu bilo ukupno 671 908 radnika iz Jugoslavije.

Za republike, autonomne pokrajine i općine objavljeni su podaci o ukupnom broju radnika na privremenom radu u inozemstvu, spolu, državi gdje rade, godini odlaska na rad, starosnim grupama, aktivnosti i zanimanju prije odlaska, grani djelatnosti, školskoj spremi, kvalifikaciji i narodnosti (Statistički bilten br. 679).

Podaci o državi gdje migrant radi dani su po republikama, autonomnim pokrajinama i općinama. Pored ukupnog broja, naveden je i broj muškaraca.

Ocjena obuhvata radnika na radu u Francuskoj. Ako usporedimo rezultate popisa radnika na radu u inozemstvu u Popisu stanovništva Jugoslavije 1971. god. po zemljama rada sa statističkim podacima u broju radnika iz Jugoslavije u pojedinim zemljama imigracije, nedvojbeno proizlazi da u Popisu jedan dio radnika koji se zbog zaposlenja nalaze izvan Jugosla-

---

¹ Metodologija Popisa stanovništva i stanova u 1971. god. može se upoznati iz sljedećih publikacija Saveznog zavoda za statistiku u Beogradu koje su tiskane za izvođenje popisa: 1. Program, metodologija, organizacija i troškovi, II nacrt, Beograd, travanj 1970. god.; 2. Uputstvo za općinske popisne komisije i instruktore popisa, Beograd, siječanj 1971. god.; 3. Uputstvo za popisivače, Beograd, siječanj 1971. god.

vije nije obuhvaćen.² Rezultat obuhvata za evropske zemlje ne razlikuje se mnogo od statističke evidencije radnika iz Jugoslavije u pojedinim zemljama, dok su razlike za prekomorske zemlje znatno veće. Općenito se može ustvrditi da je pod pojmom »radnika na privremenom radu u inozemstvu« obuhvaćeno znatno manje radnika nego što su u vrijeme Popisa stanovništva 1971. god. zbog zaposlenja boravili u inozemstvu. Isto tako može se tvrditi da je obuhvaćen i znatno veći broj radnika od onog za koji se može pretpostaviti da će se, pod uvjetima povratka kakvi su postojali za vrijeme zadnjeg Popisa stanovništva, vratiti u zemlju, tj. da im je boravak na radu u inozemstvu privremen.³

Unatoč tome što obuhvat radnika na radu u inozemstvu nije cjelovit i što će znatan dio onih koji su obuhvaćeni na »privremenom« radu u inozemstvu čitav ostatak radnog vijeka provesti na radu u stranim zemljama, Popisom su dobiveni dragocjeni podaci o strukturi naše vanjske migracije radne snage, i to sasvim sigurno najpouzdaniji i najcjelovitiji podaci o strukturama radnika u inozemstvu s kojima se do sada raspolagalo.

Popisom je dobiveno da je 31. 3. 1971. god. bilo na radu u Francuskoj 36 982 jugoslavenska radnika.

Prema podacima francuskog Ministarstva unutrašnjih poslova 31. 12. 1970. god. bilo je u Francuskoj 56 691 osoba iznad 16 godina porijeklom iz Jugoslavije. Uz pretpostavku da je udio osoba do 16 godina starosti ostao isti kao što je utvrđen prilikom Popisa stanovništva Francuske u 1968. god. (oko 12%), proizlazi da je krajem 1970. god. živjelo u Francuskoj 64 600 osoba porijeklom iz Jugoslavije.⁴ Ako je i udio aktivnih među stanovništvom iz Jugoslavije ostao do kraja 1970. god. isti kakav je bio prilikom Popisa u Francuskoj 1968. god. (69%), može se procijeniti da je krajem 1970. god. bilo u Francuskoj 43 800 aktivnih osoba jugoslavenskog porijekla. Ovom broju može se dodati još 2 700 osoba, i to oko 1 500 koji nemaju prijavljen i registriran radni odnos u Francuskoj i 1 200 koji su saldo imigracije u Francusku u prva tri mjeseca 1971. god.⁵ Uključujući ovu korekciju, proizlazi da je **krajem ožujka 1971. god. bilo u Francuskoj oko 46 500 aktivnih osoba porijeklom iz Jugoslavije.**

---

² Detaljnija ocjena obuhvata radnika na radu u inozemstvu u Popisu stanovništva i stanova Jugoslavije 1971. god. dana je u posebnom broju serije »Migracije radnika«, koji je pripremljen za tisak.

³ Pojam »privremen« u ovom radu ima uvjetno značenje, tj. ono koje mu je određeno metodologijom Popisa stanovništva i stanova Jugoslavije 1971. god.

⁴ Sve podatke o statističkom obuhvatu osoba jugoslavenskog porijekla u Francuskoj i procjene broja radnika prikupio je i izvršio gosp. Jean Gomez, šef Francuske delegacije kod Saveznog biroa za poslove zapošljavanja u Beogradu, kojem autor i na ovaj način izražava veliku zahvalnost.

⁵ U prva tri mjeseca 1971. god. iz Jugoslavije je došao u Francusku 2 441 radnik (Mjesečne statistike Nacionalnog imigracionog ureda), a u isto vrijeme je napustilo Francusku oko 1 300 aktivnih osoba porijeklom iz Jugoslavije. Prema podacima francuskog Nacionalnog imigracijskog ureda i Ministarstava unutrašnjih poslova, počev od 1966. god. svake godine u prosjeku oko 53% od broja jugoslavenskih imigranata u pojedinoj godini napusti Francusku (podatak gosp. J. Gomeza kao u bilješki br. 3).

Budući da Popis stanovništva Jugoslavije 1971. god. nije trebao obuhvatiti sve aktivne osobe koje su na radu u stranim zemljama, nego samo one koje su na privremenom radu u inozemstvu i koje rade kod inozemnog poslodavca ili samostalno, treba od ukupnog broja aktivnih osoba jugoslavenskog porijekla u Francuskoj odbiti političke emigrante. Osim toga, potrebno je isključiti i osobe zaposlene u jugoslavenskim diplomatskim i trgovačkim predstavništvima, te u jugoslavenskim poduzećima koja izvode radove u Francuskoj i studente. Svi su oni obuhvaćeni u statističkim podacima francuskog Ministarstva unutrašnjih poslova. Odbivši ukupno ovih oko 7 000 aktivnih osoba, iz francuskih statističkih izvora proizlazi da je, prema metodološkim kriterijima koji su primjenjivani prilikom Popisa stanovništva Jugoslavije 1971. god., trebalo obuhvatiti 39 500 osoba na privremenom radu u Francuskoj. Kako je ukupno popisano 36 982 radnika na privremenom radu u Francuskoj, proizlazi da Popis stanovništva Jugoslavije 1971. god. nije obuhvatio oko 2 500 radnika zaposlenih u Francuskoj. Manjak iznosi 6,3%. Taj manjak možemo smatrati beznačajnim, a podatke o popisu radnika na privremenom radu u Francuskoj, koji su dobiveni popisom stanovništva Jugoslavije 1971. god., vrlo upotrebljivima, i to ne samo sa stajališta upoznavanja struktura nego i apsolutnog broja zaposlenih u Francuskoj iz pojedinih administrativno-političkih dijelova Jugoslavije.

Francuska je treća evropska zemlja po broju vanjskih migranata iz Jugoslavije. Popisom stanovništva Jugoslavije 1971. utvrđeno je da je na privremenom radu u Francuskoj 5,5% od svih jugoslavenskih radnika privremeno zaposlenih u inozemstvu (Tab. I). Najveći je broj zaposlen u SR Njemačkoj, a više od Francuske zapošljava jugoslavenske radnike u Evropi još samo Austrija.

Kada se od ukupnog broja vanjskih migranata, koji je utvrđen Popisom (671 908), odbiju oni koji su na radu u prekomorskim zemljama (74 229) i oni kojima zemlja rada nije poznata (7 251), proizlazi da je na radu u evropskim zemljama za vrijeme Popisa bilo 590 418 radnika.⁶ Od tog broja u SR Njemačkoj 68,7%, u Austriji 14,0%, a u Francuskoj 6,3%. Zatim slijede Švicarska (3,6%), Švedska (2,8%) i zemlje Beneluksa (ukupno 1,2%). Sve ostale evropske zemlje imale su relativno mali udio od ukupnog broja vanjskih migranata iz Jugoslavije (2,4%).

Francuska je zemlja koja zapošljava svega 1/16 ukupnog broja jugoslavenskih migranata u evropske zemlje, ali se raspored tih migranata u odnosu na pojedine dijelove Jugoslavije znatno razlikuje od prostornog rasporeda migranata u drugim zemljama imigracije.

Glavnina migranata koji rade u Francuskoj porijeklom su iz Uže Srbije. Iz svih republika i autonomnih pokrajina najveći broj vanjskih migranata radi u SR Njemačkoj (vidi Tab. I). Međutim, dok je u SAP Kosovo, SR Bosni i Hercegovini i SR Hrvatskoj udio zaposlenih u SR Njemačkoj iznad 70% od ukupnog broja na privremenom radu u inozemstvu, u Užoj Srbiji taj je udio svega 38,6%, a u SR Crnoj Gori 41,5%. Uža Srbija i SR Crna Gora su jedini dijelovi Jugoslavije u kojima je nadprosječan udio privremeno zapo-

⁶ Za radnike koji su otišli na rad u prekomorske zemlje, kao i za one kojima davaoci podataka nisu znali ni zemlju rada, teško se može pretpostaviti da se u inozemstvu nalaze privremeno.

T a b. I: Udio zemalja rada među ukupnim brojem privremeno zaposlenih u inozemstvu iz pojedinih republika i autonomnih pokrajina Jugoslavije

T a b. I: Participation des pays d'emploi parmi le nombre total des personnes employées temporairement à l'étranger, recrutées de républiques respectives ainsi que de régions autonomes de la Yougoslavie

T a b. I: Participation of lands of employment in total number of the temporarily employed abroad, from individual republics and regions of Yugoslavia

Zemlje rada	Ukupno		Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija ukupno	Uža Srbija	Vojvodina	Kosovo
	broj	%									
Francuska	36 982	5,5	2,5	8,4	2,6	2,7	1,6	12,5	18,6	4,3	4,2
SR Njemačka	411 503	61,2	71,0	41,5	70,1	45,6	62,2	49,3	38,6	59,4	74,7
Austrija	82 957	12,3	16,8	3,6	5,6	3,6	17,3	18,4	23,1	13,3	8,7
Švicarska	21 201	3,2	1,5	3,9	3,6	1,6	5,7	3,6	3,8	2,3	5,9
Švedska	16 359	2,4	1,6	1,9	1,4	3,9	2,0	3,9	4,1	4,7	0,7
Ostale zemlje											
Evrope	21 426	3,3	1,4	10,7	3,0	4,6	3,7	3,8	5,0	2,7	1,5
Evropske zemlje											
Ukupno	590 428	87,9	94,8	70,0	86,3	62,0	92,5	91,5	93,2	86,7	95,7
Vanevropske zemlje i nepoznato											
Ukupno	81 480	12,1	5,2	30,0	13,7	38,0	7,5	8,5	6,8	13,3	4,3
SVEUKUPNO	671 908	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

T a b. II: Radnici na privremenom radu u inozemstvu i na radu u Francuskoj u 1971. god. po socijalističkim republikama i socijalističkim autonomnim pokrajinama Jugoslavije

T a b. II: Ouvriers employés temporairement à l'étranger et en France en 1971, recrutées de républiques et de régions yougoslaves

T a b. II: Workers temporarily working abroad and in France in 1971. by republics and regions of Yugoslavia

Republike i pokrajine Jugoslavije	Ukupno na radu u inozemstvu						Na radu u Francuskoj					
	Svega		žena		(1) Udio (%)		Ukupno		žene		(2) Udio (%)	
	broj	vert. %	broj	horiz. %	vert. %	broj	horiz. %(2)	broj	horiz. %(3)	vert. %	broj	horiz. vert. %
Bosna i Hercegovina	137 351	20,4	3,7	29 920	21,8	14,2	3 427	2,5	9,3	760	22,2	6,5
Crna Gora	7 829	1,2	1,5	1 507	19,3	0,7	655	8,4	1,8	168	25,6	1,5
Hrvatska	224 722	33,4	5,1	82 644	36,8	39,1	5 748	2,6	15,5	1 816	31,6	15,6
Makedonija	54 433	8,1	3,3	9 863	18,1	4,7	1 455	2,7	3,9	295	20,3	2,5
Slovenija	48 086	7,2	2,8	19 285	40,1	9,1	770	1,6	2,0	263	34,2	2,3
Srbija	199 487	29,7	2,4	67 942	34,1	32,2	24 947	12,5	67,5	8 306	33,3	71,6
Uža Srbija	114 581	17,1	2,2	40 930	35,7	19,4	21 330	18,6	57,7	7 201	33,6	62,1
Vojvodina	60 545	9,0	3,1	25 862	42,7	12,3	2 605	4,3	7,0	1 013	38,9	8,7
Kosovo	24 361	3,6	2,0	1 150	4,7	0,5	1 012	4,2	2,8	92	9,1	0,8
UKUPNO:	671 908	100,0	3,3	211 161	31,4	100,0	36 982	5,5	100,0	11 608	31,4	100,0

(1) Udio (%) zaposlenih u inozemstvu u odnosu na ukupan broj stanovnika

(2) Udio (%) od ukupnog broja na radu u inozemstvu

(3) Udio (%) od ukupnog broja na radu u Francuskoj

slenih u Francuskoj. Ova dva dijela Jugoslavije, zajedno sa SAP Kosovo, područja su ispod prosječne stope vanjskih migracija (Tab. II). To znači da se zapošljavanje u Francuskoj pretežno vršilo iz onih dijelova Jugoslavije koji su do sada bili manje zahvaćeni procesom zapošljavanja radnika u inozemstvu.

Budući da SR Crna Gora ima najmanji ukupni broj i najmanju stopu vanjskih migranata, apsolutan broj privremeno zaposlenih u Francuskoj je malen (655), pa jedino užu Srbiju karakterizira i relativno velik broj zaposlenih u Francuskoj i relativno velik udio na radu u ovoj zemlji u odnosu na ukupan broj privremeno zaposlenih u inozemstvu. Čak 57,7% svih koji su iz Jugoslavije otišli na rad u Francusku su iz Uže Srbije.

Udio žena zaposlenih u Francuskoj jednak je prosječnom udjelu žena u ukupnom broju osoba privremeno zaposlenih u inozemstvu (31,4% — vidi tab. II). U SR Hrvatskoj, SR Sloveniji, Užoj Srbiji i SAP Vojvodini udio koji imaju žene zaposlene u Francuskoj je manji od ukupnog udjela privremeno zaposlenih žena u inozemstvu među migrantima iz tih dijelova Jugoslavije. U ostalim dijelovima udio žena zaposlenih u Francuskoj je iznad njihove prosječne zastupljenosti među vanjskim migrantima. Mali broj korelacija u objavljenim rezultatima Popisa stanovništva ne omogućuje uočavanje uzroka ove činjenice, ali se ipak može pretpostaviti da iz privredno i društveno razvijenijih dijelova Jugoslavije žene u nešto većem udjelu nalaze mogućnost zapošljavanja u drugim evropskim zemljama gdje su uvjeti rada povoljniji (veća zarada i više radnih mjesta za žene s većim kvalifikacijama).

I iz prikaza udjela zaposlenih u Francuskoj, u odnosu na ukupan broj zaposlenih u inozemstvu po općinama, uočljivo je da se općine Uže Srbije osobito ističu velikim udjelom zaposlenih u Francuskoj (prilog 1 i 2). Najveći apsolutan broj zaposlenih u Francuskoj je iz općine Svilajnac (2186 radnika), a najveći udio zaposlenih u Francuskoj, u odnosu na ukupan broj privremeno zaposlenih u inozemstvu, jest iz općine Trgovište (63,2%). Pored ove dvije općine, u Užoj Srbiji i općina Ljubovija ima na radu u Francuskoj preko 50% svih zaposlenih u inozemstvu.

Udio zaposlenih u Francuskoj osobito je značajan među vanjskim migrantima iz zapadne Srbije i Šumadije.

Područje SR Srbije još je između dva svjetska rata bilo zahvaćeno procesom odlazanja na rad u Francusku. Poslije rata u toj su zemlji našli utočište i mnogi politički emigranti. Rodbina i susjedi, koji su prije rata bili na radu u Francuskoj ili su se zatekli poslije rata u toj zemlji, širili su informacije o mogućnostima i prednostima zapošljavanja u toj zemlji, a bili su i važan posrednik u zapošljavanju radnika iz Uže Srbije u Francuskoj.

Znatniji udio migranata u Francusku među ukupnim brojem privremeno zaposlenih u inozemstvu izvan područja Uže Srbije dolazi do izražaja samo u pojedinim općinama. Takva je u SR Crnoj Gori općina Mojkovac s 28,2% migranata na radu u Francuskoj, a u SR Bosni i Hercegovini općina Bosanski Petrovac s 29,2% zaposlenih u Francuskoj. U SR Hrvatskoj je takav izuzetak općina Čabar⁷ u kojoj je čak 52,9% svih vanjskih migranata zaposleno u Fran-

⁷ Podatke o zapošljavanju u Francusku iz općine Čabar prikupila je i priopćila Štefanija Crnić, prof. gimnazije u Delnicama.

cuskoj, dok ni u jednoj drugoj općini SR Hrvatske taj udio ne prelazi 10%. I u ovom slučaju moglo se utvrditi da je sadašnja migracija rezultat predratnog odlazanja na rad u Francusku iz općine Čabar. Iz te općine šumski radnici su otišli u većem broju 1936. i 1937. god. i zaposlili se pretežno kao uređivači park-šuma u području Pariškog bazena. Većina se pred rat vratila u zemlju, ali je oko desetak ostalo i za vrijeme rata u Francuskoj. Od 1957. god. započinje iz općine Čabar ponovno zapošljavanje u Francuskoj. I sada su pretežno zaposleni kao šumski radnici u privatnim šumama Pariškog bazena. U zadnje vrijeme opaža se da mnogi iz Francuske preseljavaju na rad u SR Njemačku privučeni uglavnom boljom zaradom.

Kada bi se mogao dobiti podatak o kvalifikacijskoj strukturi migranata u pojedinoj zemlji rada, nedvojbeno bi proizišlo da migranti koji odlaze iz Jugoslavije na rad u Francusku imaju slabiju kvalifikacijsku strukturu u odnosu na one koji se zapošljavaju u drugim evropskim zemljama, osim u Austriji gdje je struktura naših migranata također nešto slabija nego u drugim zemljama.

Zbog veće zarade koju naši vanjski migranti mogu postići u SR Njemačkoj, Švedskoj i Švicarskoj, kao i zbog kraće udaljenosti kod migriranja na rad u Austriju, može se očekivati da će u budućnosti broj naših radnika u Francuskoj prvenstveno ovisiti o potrebama za našom radnom snagom u drugim zemljama imigracije. U svakom slučaju, može se predviđati da će fluktuacija naših radnika u Francuskoj i dalje biti vrlo velika; da će se ukupan broj postepeno povećavati, a da će kod tog povećavanja udio Uže Srbije među ukupnim brojem zaposlenih u Francuskoj još više rasti, jer su se već skoro sva područja Jugoslavije uključila u proces vanjskih migracija i pri tome, osim donekle Uže Srbije, orijentirala na druge zemlje rada.

Popis tabela

	strana
I: Udio zemalja rada među ukupnim brojem privremeno zaposlenih u inozemstvu iz pojedinih republika i autonomnih pokrajina Jugoslavije . . .	99
II: Radnici na privremenom radu u inozemstvu i na radu u Francuskoj u 1971. god. po socijalističkim republikama i socijalističkim autonomnim pokrajinama Jugoslavije	100

Popis priloga:

1. Broj stanovnika, broj radnika na privremenom radu u inozemstvu i udio na radu u Francuskoj po općinama SFR Jugoslavije
2. Udio radnika u Francuskoj u odnosu na ukupan broj radnika privremeno zaposlenih u inozemstvu 1971. god.

LES OUVRIERS YUGOSLAVES EN FRANCE SELON LE RECENSEMENT
DE LA R. S. F. DE YUGOSLAVIE, 1971

Résumé

Le recensement de la RSF de Yougoslavie, qui a eu lieu le 31 mars 1971, comprend les ouvriers employés temporairement à l'étranger. A côté de tous les traits caractéristiques rassemblés concernant les personnes d'autres catégories, deux traits caractéristiques pour les ouvriers employés temporairement à l'étranger ont été rassemblés — «le pays d'emploi» et «l'année du dernier départ à l'étranger».

Le recensement n'a pas embrassé toutes les personnes qui ont quitté la Yougoslavie après la guerre pour cause d'emploi, mais uniquement celles qui, selon l'opinion des sujets donnés des renseignements, séjournaient temporairement à l'étranger, c'est-à-dire ces personnes pouvaient, tôt ou tard, rentrer en Yougoslavie. Sans doute, cette restriction était influencée par le fait que personne n'était capable de donner des renseignements concernant le recensement pour un grand nombre des ouvriers. Malgré ces renseignements incomplets sur les ouvriers yougoslaves employés à l'étranger, le recensement a fourni de données les plus authentiques sur la structure des migrants extérieurs de la RSF de Yougoslavie.

Les résultats du recensement des ouvriers employés temporairement à l'étranger sont publiés dans les deux publications de l'Institut statistique fédéral — les Bulletins statistiques No. 662 (avril 1971) et No. 679 (août 1971).

Les données sur le pays d'emploi concernent les républiques, les régions et les communes respectives; à côté du nombre total, les données sur le nombre des hommes employés sont aussi incluses. D'après les sources statistiques françaises, analysés par Monsieur Jean Gomez, Chef de la délégation française auprès du Bureau fédéral d'emplois à Belgrade, il s'ensuit que 39 500 ouvriers employés temporairement en France vers la fin du mois de mars 1971 devaient être inclus selon la méthodologie du recensement de la RSF de Yougoslavie. Etant donnée que le recensement a embrassé 36 982 ouvriers au total, il s'ensuit que le recensement a manqué d'inclure environ 2 500 ouvriers ou bien 6,3%.

La France est le troisième pays parmi les européens qui offre des emplois aux ouvriers yougoslaves, après la République Fédérale Allemande et l'Autriche (Table I). Du nombre total des ouvriers yougoslaves employés dans les pays européens 6,3% sont employés en France (République Fédérale Allemande 69,7%, Autriche 14,0%, Suisse 3,6%, Suède 2,8% et le Bénéluxe 1,2%).

La majorité des migrants employés en France sont venus de la Serbie proprement dite, c'est-à-dire 57,7% du nombre total de ceux qui ont quitté la Yougoslavie pour chercher un emploi temporaire en France (Table II).

On peut observer que les parties du pays qui ont un rang moins élevé des migrants extérieurs partagent un nombre considérable des ouvriers

employés en France. Les régions qui sont économiquement plus développées en Yougoslavie (Slovénie, Croatie, Serbie proprement dite et Vojvodina) manifestent une participation des femmes moins signifiante, celles-ci étant employées en France, que celle des femmes de mêmes régions de la Yougoslavie employés dans les autres pays européens. Il est évident que les femmes venant des régions plus développées (du point de vue économique et social) trouvent plus facilement un emploi dans les pays européens qui offrent des conditions de travail plus favorables (plus hautes salaires et un plus grand nombre de vacances de postes offertes aux femmes possédant une qualification supérieure).

A l'intérieur de la Serbie proprement dite le plus grand nombre des migrants en France viennent de la Serbie Occidentale et de la Choumadie (Suppléments 1 et 2). Les communes de Svilajnac, Trgovište et Ljubovija participent avec plus de 50% du nombre total des personnes employées à l'étranger. A l'extérieur de la Serbie proprement dite seulement quelques communes particulières manifestent une participation rélevante aux personnes employées en France par rapport au nombre total des migrants, c'est-à-dire la commune de Mojkovac, Monténégro (28,2%), la commune de Bonsanski Petrovac, Bosnie et Herzégovina (29,2% et la commune de Čabar, Croatie (52,9%).

Cette participation inégale des personnes employées en France par rapport au nombre total des migrants extérieurs pourrait être expliquée, d'un côté, par les liens traditionnels existant entre les régions yougoslaves de l'émigration et les régions françaises de l'immigration de la main-oeuvre. Néanmoins, le fait que surtout les ouvriers recrutés des régions qui sont moins affectées par le procès de migrations extérieures immigreront en France, et dans lesquelles les migrants extérieurs possèdent, en majorité, une qualification inférieure indique que les emplois en France sont largement influencés par le manque des offres d'emplois aux ouvriers possédant une qualification inférieure dans les autres pays européens.

A cause de plus hautes salaires que les migrants yougoslaves peuvent obtenir en RF Allemande, Suède et en Suisse, ainsi qu'à cause d'une moins grande distance de migration en Autriche, on pourrait espérer que dans le futur le nombre des ouvriers yougoslaves migrant en France dépendra, en premier lieu, de possibilités d'emplois dans les autres pays d'immigration. La fluctuation des ouvriers yougoslaves en France sera, le plus probablement, très élevée dans le futur (plus de 50% par an), et leur nombre total sera successivement augmenté; et cette augmentation sera manifestée par une participation considérable des ouvriers de la Serbie proprement dite parmi le nombre total des migrants yougoslaves en France.

(Traduit par Vlasta Tanay)

Liste des tableaux

	page
I: Participation des pays d'emploi parmi le nombre total des personnes employées temporairement à l'étranger, recrutées de républiques respectives ainsi que de régions autonomes de la Yougoslavie	99
II: Ouvriers employés temporairement à l'étranger et en France en 1971, recrutées de républiques et de régions yougoslaves	100

Liste des suppléments

1. Nombre des habitants, nombre des ouvriers employés temporairement à l'étranger et participation aux emplois en France suivant les communes de la RSF de Yougoslavie
2. Participation des ouvriers en France par rapport au nombre total des ouvriers employés temporairement à l'étranger en 1971.

Ivo Baučić

WORKERS IN FRANCE IN 1971. CENSUS IN YUGOSLAVIA

Summary

By the census of Yugoslav population which was taken on March 31st, 1971 there were included workers temporarily employed abroad. Besides all the characteristics gathered for other people, there were two additional ones for those workers temporarily employed abroad: »state of employment« and »year of last departure for work abroad«.

The census did not include all the persons that left Yugoslavia for work following the war, but only those for whom givers of information thought that their stay abroad is only temporary, namely that they would sooner or later return to Yugoslavia. The decreased inclusiveness was certainly influenced by the fact that there were many workers for whom nobody could give information for the Census. Notwithstanding the incompleteness, as to the number of workers from Yugoslavia that left for work abroad, the Census obtained the most reliable data on the structure of external migrants from Yugoslavia.

The results of the Census of workers temporarily employed abroad were published in two publications of the Federal Statistics Institution in Statistical Bulletins No 662 (April 1971) and 679 (August 1971).

The information on the state of employment are given by republics, regions and communities, and besides the total number there is given the information on the number of men.

From French statistical sources analysed by Mr. Jean Gomez, chief of the French delegation with the Federal Bureau for Employment Affairs in Belgrade, we can see that the methodology of the Census in Yugoslavia should have included 39,500 workers with temporary employment in France at the end of March 1971. As the Census included only 36,982 workers, we can see that it did not include about 2,500 workers or 6.3%.

France ranks third among European countries employing Yugoslav labour, after West Germany and Austria (Table I). Of the total number of Yugoslav workers in European countries, there is employed in France 6.3% (West Germany 69.7%, Austria 14.0%, Switzerland 3.6%, Sweden 2.8% and Benelux 1.2%).

The majority of migrants working in France originate from Serbia proper. Even 57.7% of all workers that left for temporary employment in France, originate from this part of Yugoslavia (Table II).

It is noticeable that parts of Yugoslavia which have a lesser rate of external migrants have a greater percentage of the employed in France. From economically more developed parts of Yugoslavia (Slovenia, Croatia, Serbia proper and Vojvodina) the percentage of women employed in France is lesser than the percentage of women that left these parts of Yugoslavia for work in other European countries. It is evident that women from economically and socially more developed parts of Yugoslavia find it easier to find employment in European countries with more favourable work conditions (greater income, and more vacancies for women with better qualifications).

The majority of the employed in France from within Serbia proper come from the regions of Western Serbia and Šumadija (Supplement 1 and 2). Communities Svilajnac, Trgovište and Ljubovija have over 50% of the total number of workers employed abroad working in France. Outside Serbia proper a greater percentage of the employed in France in relation to the total number of migrants have only individual communities, community Mojkovac in Montenegro (28.2%), community Bosanski Petrovac in Bosnia and Herzegovina (29.2%) and community Čabar in Croatia (52.9%).

The unequal share of the employed in France in relation to the total number of external migrants should be explained by traditional ties existing between Yugoslav regions of emigration and French regions of immigration of labour. However, the fact that there are employed in France primarily the workers from regions less affected by the process of external migrations and where external migrants have lesser qualifications, points at the fact that a greater part of employment in France is influenced by the shortage in the offer of vacancies for labour with lesser qualifications in other European countries.

Because of the larger income that migrants from Yugoslavia can get in Western Germany, Sweden and Switzerland, as well as because of the shorter distance in migration for work in Austria, it is to be expected that the number of Yugoslav workers in France will in the future depend primarily on the possibilities of employment in other countries of immigration. It is most probable that the fluctuation of Yugoslav labour in France will even in the future be a fairly sizable one (over 50% annually); that the total number will very gradually increase, with the parallel growth of the percentage of workers from Serbia proper among the total number of Yugoslav migrants into France.

Translated by Miljenko Bursić

List of tables

	page
I: Participation of lands of employment in total number of the temporarily employed abroad, from individual republics and regions of Yugoslavia	99
II: Workers temporarily working abroad and in France 1971. by republics and regions of Yugoslavia	100

List of supplements

1. Population number, number of workers temporarily employed abroad and the percentage working in France, by communities of Socialist Federative Republic of Yugoslavia
2. Percentage of workers in France in relation to the total number of workers temporarily employed abroad in 1971.